

Viiviste nõudega seotud probleeme

Kalev Saare

Tartu Ülikooli õigusinstituudi dotsent

1. Üldmärksused

Viivis ehk viivitusintress on võlaõigusseaduse (VÕS) kohaselt intressi üheks alaliigiks kasutusintressi kõrval. Viivis on rahaliste kohustuste (nii lepinguliste kui ka lepinguväliste) rikkumise korral keskseks õiguskaitsevahendiks (VÕS § 113).

Viivise kui õiguskaitsevahendi eelistena võib nimetada:

- a) tuleneb seadusest ning ei eelda kokkuleppe olemasolu;
- b) rakendub üldjuhul sõltumata rikkumise vabandatavusest;
- c) võlausaldajal puudub üldjuhul sisuline tõendamiskoormis.

2. Valik viiviste nõudega seotud probleeme.

2.1. VÕS viiviste regulatsiooni küsitavused

2.1.1. Probleemaatiliseks tuleb pidada VÕS §-st 113 lg tulenevat imperatiivset põhimõtet, mille kohaselt ei ole lubatud viivist nõuda kasutusintressi tasumisega viivitamisel, samuti asjaolu, et nimetatud põhimõttest ei ole lubatud poolte kokkuleppega kõrvale kalduda.

2.1.2. Probleemaatiliseks tuleb pidada põhimõtet, mille kohaselt hakatakse viivist üldjuhul automaatselt arvestama arvates põhinõude sissenõutavaks muutumisest (VÕS § 113 lg 1 esimene lause). Nimetatud osas ei ole viiviste regulatsioon täpses vastavuses Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 29.06.2000.a. direktiiviga 29.06.2000.a. "Hilinenud maksimisega võitlemise kohta äritehingute puhul", mis seab võlgniku viivitusse sattumise üldjuhul võlausaldaja poolse aktiivse käitumisega võlgnevuse sissenõudmisel. Nimetatud direktiivist tulenevate abinõude rakendamine aitaks paremini distsiplineerida ka võlausaldajat viiviste kui õiguskaitsevahendi kasutamisel ning vältida võimalikke õiguste kuritarvitusi. Viivise nõue ei tohi muutuda nõudeks, mille esitamisega viivitamine võib osutada võlausaldajale kasulikuks.

2.2. Viivise nõude kohaldamisega seotud probleeme

2.2.1. Viivisele iseloomulik esmane funktsioon, lihtsustada võlausaldajal raha maksimisega viivitamisest tekkiva hüvitamisele kuuluva kahju arvestamist ja tõendamist, on kohtupraktika (RKTko nr. 3-2-1-66-05) kohaselt realiseeritav piiratud ulatuses. Põhivõla suurust ületavas osas muutub viivisenõue oma olemuselt sarnaseks kahju hüvitamise nõudega ning kaotab seega viivisele seadusandja poolt omistatud eelnimetatud funktsiooni. Ülemäärane viivisenõue on kohtu poolt vähendatav üldjuhul kuni seadusjärgse viivisemäärani, erandjuhtudel ka sellest allapoole. Eelnimetatud eranditele ning nende kohaldamise alustele seni kohtupraktikas viited puuduvad.

2.2.2. Viiviste nõue omab täitmise korral erinevate kohustuste katteks (§ 88) prioriteetsust põhinõude ees ning võlgnikul ei ole võimalik sellest ilma võlausaldaja nõusolekuta teisiti määrata (lg 8 ja 9). Seoses eeltooduga on probleemiks võlgniku poolt kohtuotsuse vabatahtliku täitmise võimalikkus üksnes põhivõlgnevuse osas ning kaebeõiguse teostamise võimalikkus üksnes viiviste osas.